

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาของปัญหาและปัญหา

พิกษเป็นหลักคำสอนที่เกี่ยวกับหลักปฏิบัติที่มีความสำคัญ มีบทบาทอย่างมากในการดำรงชีวิตของประชาชาติอิสลาม เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับวิถีชีวิตที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงบัญญัติแก่มวลมนุษย์เพื่อนำมนุษย์สู่การเป็นศรัทธาชน และเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

(لِكُلِّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ شِرْعَةً وَمِنْهَا جَا)

ความว่า “สำหรับแต่ละประชาชาติในหมู่พวกเจ้านั้น เราได้ให้มีบทบัญญัติและแนวทางไว้”

(อัลมาอิดะฮฺ.48)

อัลกุรอานนั้นคือบทบัญญัติที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ทรงประทานแก่ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ เพื่อให้มนุษย์นั้นได้นำบทบัญญัติเหล่านั้นไปปฏิบัติและอัลกุรอานนั้นเป็นธรรมนูญที่สมบูรณ์ที่สุดในบรรดาธรรมนูญต่างๆ ที่พระองค์ทรงประทานลงมายังโลกนี้ ดังนั้นอัลกุรอานจึงเป็นแหล่งที่มาของวิชาพิกษสำหรับประชาชาตินบีมุฮัมมัด ﷺ ที่สมบูรณ์และครอบคลุมในทุกๆด้าน พระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสไว้ว่า

(يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ادْخُلُوا فِي السَّلَامِ كَافَّةً وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُواتِ

الشَّيْطَانِ ۚ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ)

ความว่า : “โอ้บรรดาผู้ศรัทธาทั้งหลายจงเข้าอยู่ในอิสลามโดยทั่วทั้งหมดและจงอย่าตามบรรดาก้าวเดินของชัยฏอน แท้จริงมันคือศัตรูที่ชัดเจนของพวกเจ้า”

(อัลบะเกาะเราะฮฺ : 208)

มุหัมมัด ﷺ เป็นเราะสุลท่านสุดท้ายที่ถูกแต่งตั้งขึ้นมาเพื่อเป็นผู้เผยแผ่สัจธรรมแก่มวลมนุษยชาติซึ่งเป็นการเมตตาต่อชาวโลก อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า

(وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ)

ความว่า : “และเราได้ส่งเจ้ามาเพื่ออื่นใด นอกจากเพื่อเป็นความเมตตาแก่ประชาชาติทั้งหลาย”

(อัลอัมบิยาอ์ : 107)

พระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ได้กำชับให้ท่านเราะสุล ﷺ และประชาชาติปฏิบัติตามบทบัญญัติศาสนาที่แท้จริงหรือแนวทางของอัลลอฮ์ ﷻ พระองค์ตรัสไว้ว่า

(لَمْ جَعَلْنَاكَ عَلَىٰ شَرِيْعَةٍ مِّنَ الْأَمْرِ فَاتَّبِعْهَا وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ)

ความว่า : “แล้วเราได้ตั้งเจ้าให้อยู่บนแนวทางหนึ่งในเรื่องศาสนาที่แท้จริงตั้งนั้นจงปฏิบัติตามแนวทางนั้น และอย่าได้ปฏิบัติตามอารมณ์ใฝ่ต่ำของบรรดาผู้ไม่รู้”

(อัลญาฮิยะฮฺ : 18)

จากนัยยะอายุชะฮาดันสามารถเข้าใจได้ว่า “วิชาฟิกฮ์มีบทบาทอย่างมากในการจัดระเบียบสังคมอิสลาม โดยกำชับให้มนุษย์นั้นปฏิบัติตามบทบัญญัติ หรือแนวทางของอัลลอฮ์ ﷻ ฉะนั้นการศึกษาฟิกฮ์ หรือการเรียนรู้วิชาฟิกฮ์เป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เพื่อสามารถปฏิบัติตามบทบัญญัติอย่างถูกต้อง ท่านอิมามอัลชาฟีอีย์ ได้นิยามเกี่ยวกับศาสตร์ฟิกฮ์ว่าศาสตร์ที่เกี่ยวกับศาสนบัญญัติที่มีลักษณะกำหนดพฤติกรรมที่ได้มาโดยการแสวงหาจากหลักฐานที่มีลักษณะรายละเอียด” (al-Zuhaili, 1996 : 19)

“การกำหนดทางเดินของชีวิตมนุษย์ที่ยอมจำนนต่อผู้เป็นเจ้าของชีวิตของมุสลิมไม่ใช่ชีวิตที่ไร้ขอบเขต แต่มุสลิมเป็นมนุษย์ที่ถูกกำหนดด้วยรายละเอียดที่ต้องกระทำ ฟิกฮ์ไม่เพียงกำหนดเส้นทางชีวิตในส่วนปัจเจกชนเท่านั้น แต่ว่าได้กำหนดชีวิตครอบครัว สังคม ประชาชาติ และรัฐอีกด้วย ฟิกฮ์ได้ผูกเส้นทางชีวิตเหล่านี้เข้าด้วยกัน ด้วยกฎที่มาจากความหมายทางชารีอะฮ์” (ยูซุฟ ก็อรฎอวีย์, 2545:19-20) “การใช้ชีวิตของมุสลิมนั้นมีการรอบคอบ 5 ประการกำกับทุกอย่าง คือ วาญิบ ซุนัต มุบาหฺ มักรูฮและหะรอม และบทบัญญัติต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตประจำวันของมุสลิม ยูซุฟ อัลเกาะเราะฮ์ญอวีย์ ได้กล่าวในหนังสือ “ซุมูล อัลอิสลาม” ว่าแท้จริงข้อกำหนดต่างๆ ในกฎหมายอิสลามนั้น เป็นคำชี้ขาดทางพฤติกรรมของผู้ที่บรรลุศาสนภาวะ ซึ่งพวกเขาจะไม่ปลอดภัยจากบทบัญญัติทั้งห้า ตามที่นักกฎหมายอิสลามได้ระบุไว้” (al-Qaradawi ,1996 : 44)

ดังนั้น “วิชาฟิกฮ์ที่คนมุสลิมรับมาจากท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ นั้นมีพื้นฐานมาจากอัลกุรอาน ท่านเราะฮ์ลุลลอฮ์ ﷺ ได้ทำหน้าที่บรรยายขยายความหมายอัลกุรอานด้วยวจนะ และการกระทำของท่านซึ่งเรียกว่า สุนนะฮ์ จึงเป็นแหล่งที่สองของวิชาฟิกฮ์ ที่นักวิชาการฟิกฮ์จะต้องยึดถือ ในขณะที่เดียวกันนักวิชาการฟิกฮ์ต่างก็ยอมรับโดยทั่วไปว่า กฎหมายทุกข้อย่อมมีเหตุผล (อิลละฮ์) ในการบัญญัติซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่ประชาชาติอิสลามซึ่งเป็นแหล่งที่สามของวิชาฟิกฮ์ที่ปลื้มออกมาจากอัลกุรอาน และสุนนะฮ์ นั่นคือ กียาส (การเทียบเคียง) นอกจากนั้นยังมีหลักฐานจาก อัลกุรอาน และ สุนนะฮ์ ระบุว่าความเห็นที่เป็นเอกฉันท์ของบรรดามุญาซตะฮิด (นักวิเคราะห์และวินิจฉัยด้านวิชาฟิกฮ์) จะมีสภาพปลอดภัยจากความผิดพลาดซึ่งเป็นแหล่งที่สี่ของกฎหมายอิสลามหรือวิชาฟิกฮ์ นั่นคือ “อิจมาอ์” (อิสมาแอ อาลี, 2535 : บทนำ) “นอกเหนือจากที่กล่าวมา ก็มีทัศนะที่แตกต่างกันไป แต่อย่างไรก็ตาม แหล่งที่มาของกฎหมายอิสลามหรือวิชาฟิกฮ์นั้น มีมากกว่านี้ แต่ละแหล่งนักกฎหมายอิสลามหรือนักวิชาการฟิกฮ์มีทัศนะที่แตกต่างกันไป” (อิสมาแอ อาลี, 2535 : 33)

การศึกษาวิชาฟิกฮ์ในยุคของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ นั้นมีอัลกุรอานเป็นแหล่งที่มาของฟิกฮ์ ที่ครอบคลุมในทุกๆด้านของการดำรงชีวิตที่ไม่ปรากฏในประชาชาติยุคก่อนท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ และในยุคที่ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ยังมีชีวิตอยู่นั้นบรรดาเศาะหาบะฮ์ ต่างก็ได้ศึกษาฟิกฮ์จากท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ โดยตรง และหลังจากที่ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ยังได้รับการสืบทอดโดยบรรดาเศาะหาบะฮ์ หลายท่านที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านฟิกฮ์อีกด้วย

“หลังจากที่ยุคแรกของฟิกฮ์จบสิ้นไปกับการเสียชีวิตของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ การกำหนดบทบัญญัติก็ได้สิ้นสุดลงอย่างสมบูรณ์ ต่อมาเป็นยุคของบรรดาเศาะหาบะฮ์ที่จะสานต่อเจตนารมณ์ของท่านนบี ﷺ ยุคที่ 2 นี้เป็นยุคที่ฟิกฮ์เริ่มพัฒนา ทั้งนี้เพราะปรากฏการณ์ต่างๆได้เกิดขึ้น ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้รู้จากบรรดาเศาะหาบะฮ์ที่ต้องวินิจฉัยข้อกฎหมายของปรากฏการณ์เหล่านั้นในยุคนี้อิสลามได้แผ่ขยายขอบเขตไปทุกสารทิศ จนสามารถครอบครองประเทศอิรัก ซามอียิปต์และประเทศในแถบแอฟริกาเหนือ” (อิสมาแอ อาลี, 2545 : 28) “การแผ่ขยายของอิสลาม เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้มีข้อกฎหมายใหม่ๆมากมาย ที่ไม่ปรากฏบัญญัติทั้งในอัลกุรอานและสุนนะฮ์ ซึ่งทำให้บรรดาเศาะหาบะฮ์จำเป็นต้องวินิจฉัยข้อกฎหมายเหล่านั้น เพื่อให้ได้มาซึ่งบทบัญญัติ กระบวนการนี้เรียกกันในหมู่นักวิชาการว่า “การอิญญะฮ์”

“ต่อมาในยุคตาบิอีน และตาบิอิตตาบิอีนพวกเขาก็ได้รับการถ่ายทอดวิชาการศึกษาจากนักวิชาการฟิกฮ์รุ่นก่อนพวกเขา อาทิเช่น

1. อับดุลลอฮ์ อูเราะฮ์ อิบนิ อัสซุบัยร เกิดปีศ.ศ.26และเสียชีวิตปีศ.ศ.94
2. อับดุลลอฮ์ มาลิก บิน อนัส เกิดปี ศ.ศ.95 และเสียชีวิตปี ศ.ศ.179
3. อับดุลลอฮ์ มุฮัมมัด บิน อิดริส ท่านเกิด ปีศ.ศ.150 และเสียชีวิตปีศ.ศ 204

4. อบู อุมร์อมิร บิน ชะรอหิล เกิดหลังจากอุสมานเป็นเคาะลีฟะฮ์ 60 ปี และเสียชีวิต ปีฮ.ศ.104
5. อบู อัมร้อับดุลเราะหมาน บิน อัมร์ บินยะหฺมิด เกิดปีฮ.ศ 88 และเสียชีวิต ปี ฮ.ศ.157
6. บากิร บิน अबดุลลอฮฺ บิน อัลอัชญาจญ์ เกิดปีฮ.ศ.92 เสียชีวิตปีฮ.ศ.175
7. อบู अबดุลลอฮฺ อะหฺมัด บิน มุหัมมัด เกิด ปีฮ.ศ.164 และเสียชีวิตปี ฮ.ศ.241 เป็นต้น” (Ihsan Abbas,1990 :23)

“ในยุคนี้เริ่มมีแนวคิดทางด้านวิชาฟิกฮ์ ที่มีทิศทางที่ต่างกัน ทั้งนี้เพราะสภาพแวดล้อม และความแตกต่างทางด้านบุคลิกของเศาะหาบะฮ์แต่ละท่าน ซึ่งเป็นผู้ถ่ายทอดวิชากฎหมายให้แก่ชนรุ่นต่อมา รุ่นตาบิอินในยุคนี้ได้เกิดแนวคิดสำคัญ ๆ ทางกฎหมายขึ้นอย่างน้อยสองแนวคิดหลักด้วยกัน คือแนวคิดที่นิยมใช้เหตุผลในการอธิบายบทบัญญัติทางกฎหมาย และแนวคิดที่สองคือ แนวคิดที่ยึดตัวบทเป็นหลักในการอธิบายบทบัญญัติทางกฎหมาย สองแนวคิดดังกล่าวนี้ยังคงมีอิทธิพลต่อการพัฒนาการของวิชาฟิกฮ์ในสมัยต่อมา” (อิสมาแอ อาลี, 2546 : 7)

“การศึกษาวิชาฟิกฮ์ในห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ ปัตตานี ยะลา นราธิวาส สตูล และสงขลา เริ่มมีมาพร้อมๆ กับการเข้ามาของศาสนาอิสลาม คือ ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1150” (Noordin Abdullah , 1998 :127) “เนื่องจากการศึกษากฎหมายอิสลามหรือวิชาฟิกฮ์ มีมาตั้งแต่ยุคท่านนบี ﷺ และยุคเศาะหาบะฮ์จนถึงยุคปัจจุบัน เพื่อมุสลิมทุกคนจะได้เรียนรู้ถึงสิทธิและหน้าที่ต่างๆ ตลอดจนบทบัญญัติเกี่ยวกับศาสนา เพื่อนำมาจัดระบบสังคม” (al-Zuhayli ,1989 : 18)

“การศึกษาไม่อาจแยกจากอิสลามได้ อิสลามเข้ามาในบริเวณนี้โดยพ่อค้าชาวอาหรับที่เข้ามาติดต่อค้าขาย”(เสาวนีย์ จิตต์หมวด, 2535 : 375) “การศึกษาอิสลามในบริเวณนี้ระยะเริ่มแรก เป็นการศึกษาแบบผสมผสานไม่เน้นสาขาวิชา กล่าวคือเป็นการแสดงธรรมตักเตือน ชักถามปัญหา มากกว่าการสอนเชิงวิชาการกิจกรรมการศึกษาในยุคนี้จัดขึ้นในบ้านเรือน ต่อมาได้ย้ายไปสู่มัสยิด และไปสู่การจัดตั้งสถานศึกษา ซึ่งเรียกว่าปอเนาะในปี ค.ศ.1593” (Noordin Abdullah,1998 : 128)

จากการศึกษาข้อมูลของผู้วิจัย พบว่า การศึกษาวิชาฟิกฮ์ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ถือเป็นแหล่งอารยธรรมและศูนย์กลางการศึกษาวิชาฟิกฮ์ตามแนวมัซฮับอัชชาฟีอีย์ที่สอดคล้องกับความเชื่อของประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่จะยึดมัซฮับอัชชาฟีอีย์เป็นแนวทางปฏิบัติตามหลักการศาสนาในชีวิตประจำวัน และในพื้นที่แห่งนี้ได้ก่อเกิดบรรดารูมามากมายที่ได้รับการยอมรับจากคนในพื้นที่และต่างประเทศโดยเฉพาะในยุคที่สามของพัฒนาการศึกษาวิชาฟิกฮ์ยุคปัตตานีในอดีต เช่น เชคดาวูด บิน अबดุลลอฮฺ อัลพะฎอนีย์ เชคซัยนุลอาบิตีน บิน มุหัมมัด อัลพะฎอนีย์ (ตุวัน มีนาล) เชคมุหัมมัด บิน อิสมาอิล อัลดาวูดี อัลพะฎอนีย์ เชควันอะหฺมัด บิน มุหัมมัดเชน อัลพะฎอนีย์ เชค

อับดุลเราะหมาน บิน มุหัมมัดอาลี อัลพะฎอนี เป็นต้น ซึ่งบรรดาปราชญ์เหล่านี้ได้สร้างผลงานทางวิชาการทั้งที่เป็นภาษาอาหรับและภาษามลายูที่เขียนด้วยอักษรญาวิหรือที่เรียกกันว่า “กิตาบญาวิ” ส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญทางด้านวิชาฟิกฮ์เป็นหลัก และผลงานหรือตำรับตำราเหล่านั้นก็ยังคงเป็นที่ยอมรับของชาวอาหรับ ตุรกี และแอฟริกาเหนือพร้อมทั้งให้ความสำคัญกับบรรดานักปราชญ์ปัตตานีที่ได้รับความเชื่อถือและไว้วางใจในการทำการสอนหนังสือในมัสยิด อัลหะรอหม ณ นครมักกะฮ์ ในขณะนั้นด้วย ทำให้ปัตตานีได้รับสมญานามว่าเป็น “กระจกเงาของมักกะฮ์” (Cermin Makkah) จากความตั้งใจอย่างแน่วแน่ที่ต้องการให้หลักคำสอนของศาสนาได้ถูกเผยแพร่อย่างกว้างขวางของบรรดาปราชญ์ในแต่ละยุคส่งผลทำให้เกิดการพัฒนาของการศึกษาวิชาฟิกฮ์มากอย่างต่อเนื่อง

ปัจจุบันการศึกษาวิชาฟิกฮ์ยังคงได้รับการสานต่อตามเจตนารมณ์ของบรรดาปราชญ์ในอดีตโดยผู้รู้ในยุคปัจจุบันผ่านสถาบันศึกษาที่มีอยู่ในพื้นที่โดยเฉพาะสถาบันปอเนาะที่เป็นแหล่งเรียนรู้หรือศูนย์กลางการศึกษาวิชาฟิกฮ์ แม้การศึกษาวิชาฟิกฮ์ในปัจจุบันเป็นยุคของความหลากหลายทางวิชาการที่มีการเรียนการสอนไม่ได้เจาะจงเฉพาะสำนักคิดของมัซฮับอัชชาฟีอียฺอย่างเดียวก็ตาม แต่การเรียนการสอนวิชาฟิกฮ์ของสถาบันปอเนาะยังคงยึดตำราของบรรดาปราชญ์ที่สังกัดมัซฮับอัชชาฟีอียฺเป็นส่วนใหญ่และสำคัญมากไปกว่านั้นสถาบันปอเนาะยังสามารถสร้างนักศรัทธาและผู้รู้จำนวนมากที่เข้ามาเรียนในสถาบันปอเนาะและกลับไปนำผู้รู้วิชาฟิกฮ์แก่ประชาชนอย่างทั่วถึงส่งผลทำให้ประชาชนในพื้นที่เข้าใจหลักการศาสนามากขึ้นและได้นำไปความรู้เหล่านี้ไปปฏิบัติในชีวิตจริง

“สถาบันศึกษาปอเนาะเป็นแหล่งเรียนรู้วิชาฟิกฮ์ที่มีชื่อเสียงมาก มีนักศึกษาทั้งในและต่างประเทศมาศึกษาหาความรู้ในการเผยแผ่ศาสนาอิสลามให้กับผู้ที่ต้องการเรียนรู้ในประเทศของเขา” นีอาเรฟ ระเด่นอาหมัด (ม.ป.ป. 46) “ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับปอเนาะในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นสถานศึกษาที่เผยแผ่ศาสนาอิสลามที่สำคัญว่า การศึกษาระบบปอเนาะจัดขึ้นครั้งแรกที่ปัตตานี (ปัตตานี ยะลา นราธิวาส) และเป็นสถานศึกษาที่เก่าแก่แห่งหนึ่งของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีผู้นำทางศาสนาที่มีบทบาททางสังคมจากประเทศมาเลเซีย ฟิลิปปินส์อินโดนีเซีย เขมร พม่า และมุสลิมในจังหวัดใกล้เคียงกับภาคใต้ ตลอดจนจังหวัดในภาคกลาง ส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาศาสนาอิสลามจากสถาบันดังกล่าว” (มุหัมมัดรูยานี บากา, 2554:1)

“การศึกษาในปอเนาะได้แบ่งการศึกษาเป็นรายวิชาเช่น วิชาอรรถาธิบายอัลกุรอาน หะดีษ เตฮาซิด ฟิกฮ์ หลักภาษาอาหรับ ตะเศวฟู และวิชาบะลาเฆาะฮ์ ซึ่งสาขาวิชาฟิกฮ์เป็นสาขาวิชาหลักและมีความสำคัญที่โต๊ะครูจัดให้มีการเรียนการสอน การเรียนการสอนในยุคปอเนาะมีการใช้ตำรา ซึ่งบางเล่มแปลมาจากภาษาอาหรับ และบางเล่มโต๊ะครูนิพนธ์ขึ้นเองเป็นภาษามลายู” (Noordin Abdullah , 1998 :137) เพื่อสะดวกในการศึกษาและเหมาะสมกับพื้นฐานของผู้เรียน

อย่างไรก็ตาม “ลักษณะการศึกษาวิชาฟิกฮ์ในยุคปอเนาะนั้นเป็นลักษณะการศึกษาที่ไม่ครบวงจร โดยหลักฐานของความไม่ครบวงจร นั้น สืบเนื่องได้จากการที่รายวิชาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิชาฟิกฮ์ เช่น วิชาอุศูลุลฟิกฮ์ (หลักการวิชาฟิกฮ์) ฟิกฮ์เปรียบเทียบ ฟิกฮ์กิตาบ (ฟิกฮ์จากอัลกุรอาน) ฟิกฮ์สุนนะห์ (ฟิกฮ์จากวจนะศาสดา) และวิชาเกาะวาอิตฟิฮียะห์ (กฎของฟิกฮ์) เป็นต้น ไม่ถูกนำมาสอนอย่างจริงจัง เช่นเดียวกับตำรากฎหมายอิสลามที่บรรดาโต๊ะครูเลือกมาแปลและนิพนธ์ขึ้นเองเพื่อทำการสอนนั้น เป็นตำราที่เนื้อหาจำกัดอยู่ในตัวบทสรุป และสำนักคิด (มัซฮับ) เดียว” (บุดีมัน แยนนา, 2549: 3)

“ตำราฟิกฮ์ที่โต๊ะครูนำมาทำการสอนในแต่ละสถาบันปอเนาะนั้นมีความแตกต่างกัน (ถึงแม้ว่าเนื้อหาจะจำกัดอยู่ในสำนักคิดเดียว คือ สำนักคิดอัลชาฟีอีย์ก็ตาม) เนื่องจากบรรดาโต๊ะครูได้รับอิทธิพลจากตำราที่ตนได้ศึกษามา ซึ่งแต่ละโต๊ะครูที่ทำการสอนในอดีตจนถึงปัจจุบันได้ศึกษาจากโต๊ะครูที่แตกต่างกัน สถาบันปอเนาะเป็นสถาบันนักร้องในการจัดการศึกษาอิสลาม ดังนั้นไม่ปรากฏหลักสูตรที่เป็นลายลักษณ์อักษรและแน่นอนตายตัว ผู้สอนหรือโต๊ะครูจะจัดการศึกษาตามศักยภาพของตนเองโดยนำประสบการณ์ที่ได้ศึกษามาถ่ายทอด ลักษณะการศึกษาของแต่ละปอเนาะจึงมีความแตกต่างกัน” (บุดีมัน แยนนา, 2549 : 94)

ทั้งนี้ หลังจากสถาบันศึกษาปอเนาะมีการจดทะเบียนปอเนาะในปีพ.ศ.2547 สถาบันศึกษาปอเนาะมีการเปลี่ยนแปลงในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการจัดการเรียนการสอน มีการปรับหลักสูตร มีการเข้ามาของวิชาชีพ มีการช่วยเหลือจากภาครัฐ มีงบประมาณจากภาครัฐ และมีการประเมินสถาบันศึกษาปอเนาะซึ่งทำให้เกิดปัญหาในการศึกษาวิชาฟิกฮ์ในสถาบันศึกษาปอเนาะ คือ การจัดการเรียนการสอนด้านศาสนาอิสลามและวิชาฟิกฮ์มีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านรูปแบบและวิธีการสอนวิชาฟิกฮ์ ในขณะที่การรับมือของสถาบันปอเนาะสำหรับการเปลี่ยนแปลงนี้ยังไม่มีความพร้อมเท่าที่ควร ประกอบกับทัศนคติของโต๊ะครูตลอดจนผู้เรียนเองยังเห็นว่าการเรียนการสอนวิชาฟิกฮ์ของสถาบันปอเนาะไม่มีความจำเป็นมากนักต่อการเปลี่ยนแปลง ด้วยเหตุนี้ความพยายามของรัฐรวมถึงหลายๆ ฝ่ายที่อยากให้สถาบันปอเนาะมีการจดทะเบียนสถาบันศึกษาเพื่อให้เกิดความสะดวกต่อการบริหารจัดการปอเนาะในฐานะสถาบันศึกษาที่รัฐจำเป็นต้องเข้าการดูแลความเรียบร้อยและคุณภาพทางการศึกษา แต่ในทางกลับกันสถาบันปอเนาะบางสถาบันส่วนใหญ่ยังไม่เชื่อมั่นต่อการเข้ามาของหน่วยงานรัฐอย่างจริงจังในการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษามากกว่าการเข้ามาเพื่อตรวจสอบในด้านความมั่นคงที่รัฐยังมองว่าสถาบันปอเนาะอาจจะเป็นแหล่งปลูกฝังขบวนการที่ไม่หวังดีต่อรัฐ ฉะนั้นความปรารถนาดีของหน่วยงานรัฐจึงเกิดกระแสการต่อต้านจากบุคลากรของหลายๆ สถาบันปอเนาะ ปอเนาะในพื้นที่พอสมควร ขณะที่บางสถาบันปอเนาะก็เห็นถึงความสำคัญของการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเนื่องจากการจดทะเบียนสถาบันปอเนาะเป็นสถาบันศึกษาจะนำมาซึ่งผลดีต่อการบริหารจัดการด้านการศึกษาของสถาบันปอเนาะให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะการจัดการความรู้ของ

บรรดาปราชญ์ในอดีตให้มีระบบและสามารถเป็นองค์ความรู้ที่คงซึ่งประโยชน์ให้แก่ประชาชนในพื้นที่ต่อไป

จากปัญหาและความสำคัญของปัญหาที่ได้กล่าวมา ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความจำเป็นและความสำคัญของวิชาฟิสิกส์ดังกล่าว จึงเห็นว่าควรที่จะศึกษาวิชาฟิสิกส์ในสถาบันศึกษาปอเนาะในเขตอำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี เพราะในพื้นที่อำเภอยะรังถือเป็นเมืองโบราณของปัตตานีในอดีต การเกิดขึ้นของสถาบันศึกษาปอเนาะในพื้นที่อำเภอยะรังมีตั้งแต่ยุคอดีตก่อนการเปลี่ยนแปลงเป็นรัฐไทย บรรดาปราชญ์และตำราต่างๆ รวมไปถึงตำราวิชาฟิสิกส์ได้ถูกนำมาเผยแพร่ในพื้นที่แห่งนี้อย่างกว้างขวางผู้คนทั้งในพื้นที่และจากต่างถิ่นได้เข้ามาเรียนอย่างมากมายจนกลายเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่มีบรรดาผู้รู้มากมายสอนและช่วยขยายเปิดปอเนาะเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ประชาชน และปัจจุบันสถาบันศึกษาปอเนาะในเขตอำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี มีสถาบันศึกษาปอเนาะที่จดทะเบียนปอเนาะในปี พ.ศ.2547 ทั้งหมด 54 ปอเนาะ ตามข้อมูลที่ได้จาก (สำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี) (สช.) ซึ่งมีสถาบันศึกษาปอเนาะมากที่สุดในจังหวัดปัตตานี มีนายกสมาคมสถาบันศึกษาปอเนาะ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ในพื้นที่ และในฐานะผู้วิจัยเองมีบุคลากรของสถาบันปอเนาะในพื้นที่ยังเห็นว่าแม้สถาบันปอเนาะในพื้นที่มีการจดทะเบียนกันแล้ว แต่ในทางกลับกันการศึกษาของสถาบันปอเนาะยังไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลงมากนัก เช่นเดียวกับการศึกษาวิชาฟิสิกส์ของปอเนาะส่วนใหญ่ยังคงใช้วิธีการสอนในรูปแบบเดิมอยู่การใช้ตำราเดิมที่ไม่ได้เป็นไปตามที่หลักสูตรได้กำหนดมาขณะที่หลายปอเนาะก็เริ่มใช้อย่างจริงจังตั้งแต่คุณภาพทางการศึกษาของผู้เรียนยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ดังนั้น การศึกษานี้จึงต้องการมุ่งศึกษาสภาพการศึกษาวิชาฟิสิกส์ในสถาบันศึกษาปอเนาะในเขตอำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานีว่าเป็นอย่างไร และทัศนะของโต๊ะครูและนักเรียนเกี่ยวกับรูปแบบและวิธีการศึกษาวิชาฟิสิกส์ในสถาบันศึกษาปอเนาะในเขตอำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี ว่ามีความคิดเห็นอย่างไร รวมถึงการศึกษาข้อเสนอแนะ เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาต่อไป

1.2 อัครอาน อัลหะดีษ และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.2.1 อัครอาน

วิชาฟิสิกส์เป็นสิ่งที่จำเป็นที่มวลมนุษย์ต้องนำมาเป็นวิถีชีวิต อัลลอฮ์ ﷻ มีคำตรัสเกี่ยวกับฟิสิกส์ที่มีความหมายบทบัญญัติและเป็นแนวทางของมุสลิมดังนี้ :

﴿فَأَحْكُم بَيْنَهُم بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ ۚ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ عَمَّا جَاءَكَ مِنَ الْحَقِّ ۚ لِكُلِّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ شِرْعَةً وَمِنْهَا جَا ۚ﴾

ความว่า “ดั่งนั้น เจ้าจงตัดสินระหว่างพวกเขา (พวกยิว) ด้วยสิ่งที่อัลลอฮ์ ทรงประทานลงมาเถิด(หมายถึงอัลกุรอาน) และจงอย่าปฏิบัติตามอารมณ์ ใฝ่ต่ำของพวกเขา โดยเขาออกจากความจริงที่ได้มายังเจ้าสำหรับแต่ละประชาชาติในหมู่พวกเจ้านั้น เราได้ให้มีบทบัญญัติและแนวทางไว้ ”

(อัลมาอิดะฮฺ : ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 48)

อัลลอฮ์ ตรัสว่า

﴿ثُمَّ جَعَلْنَاكَ عَلَىٰ شَرِيعَةٍ مِّنَ الْأَمْرِ فَاتَّبِعْهَا وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ﴾

ความว่า : “แล้วเราได้ตั้งเจ้าให้อยู่บนแนวทางหนึ่งในเรื่องของการศาสนาที่แท้จริงดั่งนั้นจงปฏิบัติตามแนวทางนั้น และอย่าได้ปฏิบัติตามอารมณ์ใฝ่ต่ำของบรรดาผู้ไม่รู้”

(อัลญาซียะฮฺ : 18)

﴿وَمَا كَانَ الْمُؤْمِنُونَ لِيَنفِرُوا كَافَّةً ۚ فَلَوْلَا نَفَرَ مِن كُلِّ فِرْقَةٍ مِّنْهُمْ طَائِفَةٌ لِّيَتَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ وَلِيُنذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ﴾

ความว่า “และมันมีบรรดาผู้ศรัทธาทั้งหมดจะต้องออกไปพร้อมกันทำไมไม่ให้คนกลุ่มหนึ่งจากทุกชุมชนทั้งบ้านของพวกเขาไปเพื่อที่จะทำความเข้าใจในแนวทางแห่งอิสลามและเพื่อที่จะได้เตือนผู้คนของพวกเขาเมื่อพวกเขากลับมาสู่ผู้คนเหล่านั้น ทั้งนี้เพื่อที่ว่าพวกเขาเหล่านั้นจะได้ละเว้นจากความประหลาดที่ไม่ใช่อิสลาม” ?

(อัลเตาบะฮ์ 122)

อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสว่า

﴿قَالُوا يَا شُعَيْبُ مَا نَفَقَهُ كَثِيرًا مِّمَّا تَقُولُ وَإِنَّا لَنَرَاكَ فِينَا ضَعِيفًا ۝
وَلَوْلَا رَهْطُكَ لَرَجَمْنَاكَ ۝ وَمَا أَنْتَ عَلَيْنَا بِعَزِيزٍ﴾

ความว่า “พวกเขา กล่าว ว่า ไอ้ ชูอัยบ เอย เราไม่เข้าใจส่วนมากที่ เจ้า กล่าว และ แท้จริง เรา เห็น ว่า ท่าน เป็น คน อ่อนแอ ใน หมู่ พวก เรา ถ้า มี ไซ้ เพราะ ครอบ ครว ของ ท่าน แล้ว เรา จะ เอา หิน ขว้าง ท่าน และ ท่าน ก็ มี ได้ เป็น ผู้ มี เกียรติ เหนือ พวก เรา”

(ฮุด: 91)

อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสว่า

﴿إِنَّمَا تَكُونُوا يُدْرِكُكُمُ الْمَوْتُ وَلَوْ كُنْتُمْ فِي بُرُوجٍ مُّشِيدَةٍ ۝ وَإِن تُصِيبَهُمْ حَسَنَةٌ يَقُولُوا هَذِهِ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ ۝ وَإِن تُصِيبَهُمْ سَيِّئَةٌ يَقُولُوا هَذِهِ مِنْ عِنْدِكَ ۝ قُلْ كُلٌّ مِّنْ عِنْدِ اللَّهِ ۝ فَمَالِ الْوَالِي الْقَوْمِ لَآ يَكَادُونَ يَفْقَهُونَ حَدِيثًا﴾

ความว่า “ณ ที่ ไต่ ก็ ตาม ที่ พวก ท่าน ปรากฏ อยู่ ความ ตาย ก็ ย่อม มา ถึง พวก เจ้า และ แม้ ว่า พวก เจ้า จะ อยู่ ใน ป้อม ปรากฏ อัน สูง ตระ ห่าง ก็ ตาม และ หาก มี ความ ดี ไต่ๆ ประ สบ แต่ พวก เขาก็ จะ กล่าว ว่า สิ่ง นี้ มา จาก อัลลอฮฺ ﷻ และ หาก มี ความ ชั่ว ไต่ๆ ประ สบ แก่ พวก เขา พวก เขาก็ จะ กล่าว ว่า สิ่ง นี้ มา จาก เจ้า จง กล่าว เถิด (มุฮัมมัด) ทุก อย่าง นั้น มา จาก อัลลอฮฺ ﷻ ทั้ง สิ้น มี เหตุ ไต่ เกิด ขึ้น แก่ กลุ่ม ชน เหล่า นี้ กระ นั้น หรือ ที่ พวก เขา ห่าง ไต่ ที่ จะ เข้าใจ คำ พูด”

(อัลนิสาอ: 78)

อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสว่า

﴿تُسَبِّحُ لَهُ السَّمَاوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَن فِيهِنَّ ۝ وَإِن مِّن شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَلَٰكِن لَّا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ ۝ إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا﴾

ความว่า “ชั้นฟ้าทั้งเจ็ดและแผ่นดินและผู้ที่อยู่ในนั้นสดุดีสรรเสริญ แต่พระองค์และไม่มีสิ่งใดเว้นแต่จะสดุดีด้วยการสรรเสริญแต่พระองค์ แต่ว่าพวกเขาไม่เข้าใจคำสดุดีของพวกเขา แท้จริงพระองค์เป็นผู้ทรงหนักแน่น ผู้ทรงอภัยเสมอ”

(อัลอิสรอ : 44)

จากอายะฮ์ดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า “ฟิกฮ์ คือ ความเข้าใจ ซึ่งหมายรวมถึงความเข้าใจที่ละเอียดและไม่ละเอียด ตลอดจนความเข้าใจที่เป็นวัตถุประสงค์ของผู้พูดหรือไม่เป็นวัตถุประสงค์ แต่มักจะถูกเจาะจงใช้เกี่ยวกับความเข้าใจในวิชาการด้านศาสนาในอัลกุรอานได้มีการใช้คำว่าฟิกฮ์ในความหมาย “ความเข้าใจ” (Ibn al-Manzur, 1994: 13/522)

1.2.2 อัลหะดีษ

หะดีษเกี่ยวกับกฎหมายอิสลามหรือฟิกฮ์มีดังนี้ :

1. หะดีษมุอาษะ อิบนุญะบัล “เมื่อครั้งที่ท่านเราะสูล ﷺ ส่งมุอาษะ ไปยังประเทศเยเมน (เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้พิพากษา) ท่านนบี ﷺ ถามขึ้นว่า :

((كَيْفَ تَصْنَعُ إِنْ عَرَضَ لَكَ قَضَاءٌ؟ قَالَ : أَقْضِي بِمَا فِي كِتَابِ اللَّهِ ، قَالَ : فَإِنْ لَمْ يَكُنْ فِي كِتَابِ اللَّهِ؟ قَالَ : فَسُنَّةُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : فَإِنْ لَمْ يَكُنْ فِي سُنَّةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ قَالَ : أَجْتَهِدُ رَأْيِي لَا أَلُو ، قَالَ : فَضَرَبَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَدْرِي ، ثُمَّ قَالَ : الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي وَفَّقَ رَسُولَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِمَا يُرْضِي رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ))

ความว่า “ เมื่อมีการตัดสินท่านจะตัดสินอย่างไร? มุอาษะตอบว่า ฉันจะตัดสินด้วยคัมภีร์ของอัลลฮ์ ﷻ ท่านเราะสูล ﷺ ถามขึ้นอีกว่า หากไม่ปรากฏข้อตัดสินในคัมภีร์ของอัลลฮ์ ﷻ ละ? มุอาษะตอบว่า ฉันจะตัดสินด้วยสุนนะฮ์ของเราะสูล ﷺ ท่านเราะสูล ﷺ ถามขึ้นอีกว่า หากไม่ปรากฏข้อตัดสินในสุนนะฮ์ของเราะสูล ﷻ ละ? มุอาษะตอบว่า ฉันจะวินิจฉัยด้วยความคิดของฉัน ท่านเราะสูล ﷺ จึงตบหน้าอกของมุอาษะพร้อมกับกล่าวว่า มวลการสรรเสริญแต่อัลลฮ์ ﷻ ที่ทรงให้ทูตของเราะสูลุลลฮ์ ﷻ มีความคิดตรงกับความต้องการของเราะสูล ﷻ ”

(บันทึกโดย Abu Dawud : 3593)

2. ท่านนบี ﷺ กล่าวว่า

((... تَعْمَلُ هَذِهِ الْأُمَّةُ بِرُهَةِ بِكِتَابِ اللَّهِ وَبِرُهَةِ بِسُنَّةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ يَعْمَلُونَ بِالرَّأْيِ فَإِذَا فَعَلُوا ذَلِكَ فَقَدْ ضَلُّوا))

ความว่า “ในช่วงเวลาหนึ่งประชาชาตินี้(ประชาชาติอิสลาม)จะปฏิบัติตามกิตาบ (อัลกุรอาน) ต่อมาช่วงเวลาหนึ่งพวกเขาจะปฏิบัติตามสุนนะฮ์และในอีกช่วงเวลาหนึ่งพวกเขาจะปฏิบัติตามความคิด (ปฏิบัติตามกียาส)เมื่อพวกเขากระทำเช่นนั้น(ปฏิบัติตามความคิด)พวกเขาจะหลงผิด”

(บันทึกโดย Abu Ya'la, 1984: 5856)

3. หะดีษรายงานโดยอิหม่ามอัล-ติรมีซีย์ จากอิบนุอับบัส แท้จริงแล้วท่าน นบีมุฮัมมัด ﷺ ได้กล่าวว่า:

((: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ يُرِدِ اللَّهُ بِهِ خَيْرًا يُفَقِّهُهُ فِي الدِّينِ»))

ความว่า “ผู้ใดก็ตามที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงประสงค์ให้เขาเป็นคนดีอัลลอฮ์ ﷻ จะให้เขาผู้นั้นเข้าใจในหลักการศาสนา”

(บันทึกโดย al-Tirmizy, 1990:2645)

จากหะดีษข้างต้น จะเห็นได้ว่า ความเข้าใจในหลักศาสนานั้นจะครอบคลุมทั้งด้านอากัศยะ หลักการปฏิบัติและหลักจริยธรรม

1.2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้นำงานวิจัยส่วนหนึ่งเกี่ยวกับสถาบันศึกษาปอเนาะ ซึ่งมีตั้งนี้บูติมัน แยนนา (2549) ได้ศึกษาเรื่อง “รูปแบบการศึกษากฎหมายอิสลามของมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า

1. ความคิดเห็นของผู้รู้เกี่ยวกับรูปแบบการศึกษากฎหมายอิสลามของมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ด้านการเรียนการสอนกฎหมายอิสลาม ด้านแหล่งที่มาของกฎหมายอิสลามและด้านการวินิจฉัยข้อกฎหมายอิสลามปรากฏผลดังนี้

ด้านการเรียนการสอนพบว่า ผู้รู้ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า มัชฮับที่ผู้รู้ส่วนใหญ่ศึกษาวิชากฎหมายอิสลามคือ มัชฮับซาฟีอี โดยศึกษาตำพีชีรอัลกรุอานจากตำราตำพีชีรณะลา ลัยน(تفسير الجلالين) ส่วนตำรากฎหมายอิสลามที่ผู้รู้ส่วนใหญ่ได้ศึกษาคือ ตำราออิอานะตุฎฎออลิบิน (اعانة الطالبين) และตำราที่ผู้รู้ส่วนใหญ่ใช้ประกอบการเรียนการสอนคือตำราออิอานะตุฎฎออลิบิน ซึ่ง ตำราดังกล่าวเป็นตำราที่เขียนตามแนวมัชฮับซาฟีอี

ด้านแหล่งที่มาของกฎหมายอิสลามพบว่า ผู้รู้มีความคิดเห็นว่าการศึกษา วิชาฟิกฮ์และวิชาที่เกี่ยวข้องกับฟิกฮ์ของมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่เน้นการให้ความสำคัญกับ แหล่งที่มาหรือหลักฐานของกฎหมายอิสลาม โดยผู้รู้ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นดังนี้

1. เมื่อผู้รู้พบว่า มีทัศนะที่แตกต่างไปจากอัลกรุอานและอัลสุนนะฮ์ ผู้รู้จะ ปฏิบัติตามทัศนะที่ปรากฏในตำรากฎหมายอิสลาม
2. เมื่อปรากฏปัญหาข้อกฎหมายอิสลาม มุสลิมในพื้นที่ของผู้รู้ส่วนใหญ่จะ ถามเพื่อต้องการเพียงคำตอบ โดยไม่สนใจหลักฐาน
3. ผู้รู้ส่วนใหญ่ประสบปัญหาในเรื่องแหล่งที่มาของกฎหมายอิสลาม
4. ผู้รู้ส่วนใหญ่ เคยใช้แหล่งที่มาอื่นนอกจากอัลกรุอานและอัลสุนนะฮ์
5. ผู้รู้ส่วนใหญ่ คิดว่าผู้เรียนทั่วไปรู้จักแหล่งที่มาของกฎหมายอิสลามใน ระดับน้อยมาก

ด้านการวินิจฉัยข้อกฎหมายอิสลามพบว่า ผู้รู้ส่วนใหญ่มิได้วินิจฉัยโดยอาศัย ตำรากฎหมายอิสลามของมัชฮับที่ตนยึดมั่น เพราะผู้รู้ส่วนใหญ่ใช้ตำพีชีรอัลกรุอานและตำราหะดีษมา ประกอบการวินิจฉัยข้อกฎหมายอิสลามเป็นหลัก

2. ความคิดเห็นของผู้ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการศึกษากฎหมายอิสลามของ มุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้านการเรียนการสอนกฎหมายอิสลาม ด้านแหล่งที่มาของกฎหมาย อิสลาม และด้านการวินิจฉัยข้อกฎหมายอิสลาม ปรากฏผลดังนี้

ด้านการเรียนการสอนพบว่า ผู้ศึกษาส่วนใหญ่เน้นการศึกษาจากตำราที่ เขียนตามแนวมัชฮับที่ตนเองยึดมั่น นั่นคือ มัชฮับซาฟีอี โดยศึกษาวิชาตำพีชีรอัลกรุอานจากตำราตำพีชีรณะลา ลัยน (تفسير الجلالين) ศึกษาสุนันและฮัรห์เกี่ยวกับกฎหมายอิสลามจากตำราเศาะหิหมุสลิม ของอิหม่ามนะวะวีรี (صحيح مسلم شرح النووي) ส่วนตำรากฎหมายอิสลามที่ผู้ศึกษาส่วนใหญ่ได้ ศึกษาคือ ตำราออิอานะตุฎฎออลิบิน (اعانة الطالبين) และตำราที่ผู้ศึกษาส่วนใหญ่ใช้เป็นตำราในการ เรียนในสาขาวิชากฎหมายอิสลาม คือ ตำราเราะฎาะตุฎฎออลิบินของอิหม่ามนะวะวีรี (روضة الطالبين)

ด้านแหล่งที่มาของกฎหมายอิสลามพบว่า ผู้ศึกษาส่วนใหญ่ประสบปัญหา ในการรับรู้แหล่งที่มาของกฎหมายอิสลาม แหล่งที่มาของกฎหมายอิสลามที่ผู้ศึกษาส่วนใหญ่รู้จัก

คืออัลกุรอานและอัลสุนนะฮ์ เมื่อปรากฏว่ามีปัญหาข้อกฎหมายอิสลาม นักศึกษาในสถาบันของผู้ศึกษาส่วนใหญ่จะถามพร้อมทั้งต้องการรู้ถึงหลักฐานและที่มาของคำตอบ และผู้ศึกษาส่วนหนึ่งเคยศึกษาแหล่งที่มาของกฎหมายอิสลามอื่นนอกจากอัลกุรอานและอัลสุนนะฮ์

ด้านการวินิจฉัยข้อกฎหมายอิสลามพบว่า ผู้ศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการวินิจฉัยข้อกฎหมายอิสลามของมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นการวินิจฉัยโดยอาศัยตำรากฎหมายอิสลามที่เขียนตามแนวมัซฮับที่ตนยึดมั่น กล่าวคือ เมื่อปรากฏว่ามีเหตุการณ์ใดๆ ที่มีได้ระบุไว้อย่างชัดเจนในอัลกุรอานและอัลสุนนะฮ์ ผู้ศึกษาส่วนใหญ่ จะขอคำวินิจฉัยจากบรรดาผู้รู้ที่ตนศรัทธา และผู้ศึกษาส่วนใหญ่คิดว่า ตำรากฎหมายอิสลามที่บรรดาผู้รู้นำมาประกอบการวินิจฉัยข้อกฎหมายอิสลามนั้นมีความเหมาะสมแล้ว ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ผู้เรียนมีความพอใจกับตำราและผู้รู้ที่ตนศรัทธา”

อิบราเฮ็ม ณรงค์รักษาเขต และคณะ (2551) ได้ศึกษาเรื่อง “วิเคราะห์ความต้องการเพื่อพัฒนากรอบหลักสูตรตาดิกาและสถาบันศึกษาปอเนาะ พบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณพบว่า กรอบหลักสูตรของสถาบันปอเนาะควรคงอัตลักษณ์เดิมของการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย เพราะสังคมมุสลิมส่วนใหญ่ไม่ต้องการปอเนาะเป็นปอเนาะสมัยใหม่ และต้องการให้ปอเนาะจัดการศึกษาตามอัธยาศัย ไม่ต้องการให้มีการเรียนการสอนวิชาสามัญ อย่างไรก็ตามการสอนทักษะชีวิตนั้นสามารถกระทำได้ ส่วนปอเนาะที่มีความประสงค์จะเป็นปอเนาะสมัยใหม่ (Modern Pondok) การเรียนการสอนวิชาชีพ และวิชาสามัญบางวิชาสามารถกระทำได้ ทั้งนี้ข้อค้นพบเชิงคุณภาพก็มีความเห็นสอดคล้องกันดังนี้

1. ปอเนาะเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่เสริมสร้างและถ่ายทอดวัฒนธรรมอิสลาม เพื่อให้ประชาชนได้ดำเนินชีวิตตามวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ไม่ขัดกับอิสลาม
2. สังคมมุสลิมส่วนใหญ่ต้องการให้ปอเนาะคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของความเป็นปอเนาะดั้งเดิมที่จัดการศึกษาตามอัธยาศัยให้กับสังคมมุสลิม
3. สังคมมุสลิมส่วนใหญ่ยังไม่ต้องการให้ปอเนาะมีการเรียนการสอนสามัญและวิชาชีพ แต่การเรียนการสอนทักษะชีวิตที่เกี่ยวกับวิชาชีพที่สามารถใช้ได้ในชีวิตประจำวันนั้นสามารถเรียนได้แต่ต้องเป็นรูปแบบการสอนตามอัธยาศัย ซึ่งสอดคล้องกับธรรมชาติของสถาบันศึกษาปอเนาะที่เป็นสถาบันการศึกษาที่จัดการศึกษาตามอัธยาศัย เพราะความรู้ดังกล่าวจะทำให้ผู้เรียนหรือผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากปอเนาะสามารถนำแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ซึ่งอาจทำให้พวกเขามีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น
4. สังคมมุสลิมส่วนน้อยที่ต้องการให้ปอเนาะพัฒนาเป็นปอเนาะสมัยใหม่ (Modern Pondok)

5. สังคมมุสลิมต้องการให้ปอเนาะมีการเรียนการสอนวิชาต่อไปนี้ ศาสนบัญญัติ (ฟิกฮฺ) เอกภาพ (เตาฮีด) อรรถาธิบายอัลกุรอาน(ตีฟสีร์) วจนศาสตร์(หะดีษ) ศาสนาประวัติ (ตาริก) ตะเซวูฟ(ภาษาอาหรับ)

นอกจากนี้ได้ให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาสำหรับสถาบันศึกษาปอเนาะไว้ดังนี้

1. การสอนวิชาชีฟในปอเนาะแบบดั้งเดิมให้เป็นลักษณะของทักษะชีวิตและการสอนให้เป็นธรรมชาติตามอัธยาศัยควรสอนด้วยภาษาถิ่น
2. วิชาชีฟและวิชาสามัญบางวิชาในปอเนาะที่พร้อมจะพัฒนาเป็นปอเนาะสมัยใหม่ ให้มีการเรียนการสอนได้ แต่ในระยะแรกให้ใช้ภาษาถิ่น เพื่อปอเนาะเห็นความสำคัญของวิชาชีฟและวิชาสามัญแล้วค่อยเปลี่ยนเป็นภาษาอื่นต่อไป
3. วิชาสามัญยังไม่ควรมีการเรียนการสอนในสมัยนี้
4. หลักสูตรให้มีความยืดหยุ่น
5. กรอบหลักสูตรของสถาบันศึกษาปอเนาะควรมีวัตถุประสงค์ของหลักสูตร เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติดังนี้
 1. มีอีคลาก (จริยธรรม) ที่ดี
 2. ปฏิบัติอิดาตะฮฺ(การภักดีต่ออัลลอฮ์ สุขฺ) อย่างต่อเนื่อง
 3. มีความรู้เกี่ยวกับฟิกฮฺ ตีฟสีร์ หะดีษ เตาฮีด และตะเซวูฟ
 4. มีทักษะในการพูด อ่าน ฟัง และเขียนใช้ภาษาอาหรับ
 5. อ่านอัลกุรอานได้ถูกต้องตามหลักตัจญวีด
 6. รักษาความเป็นอัตลักษณ์ของความเป็นมลายูมุสลิม
 7. ท่องจำบางองค์การของอัลกุรอานและบางหะดีษได้”

มะรอนิง สาแลมิง และคณะ (2551) ได้ศึกษาเรื่อง “สภาพ ปัญหา และความต้องการในการจัดการศึกษาของสถาบันศึกษาปอเนาะในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า

1. กระบวนการจัดการศึกษา พบว่า ในสถาบันศึกษาปอเนาะนั้น มีเป้าหมายสูงสุด คือ สร้างผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีความศรัทธา มีความรู้ และปฏิบัติตามแนวทางของอัลกุรอานและสุนนะฮฺ สถาบันศึกษาปอเนาะส่วนใหญ่ได้ใช้วิธีการสอนแบบบรรยายและท่องจำ มีการใช้สื่อการสอนมีความหลากหลาย มีการใช้ตำราปฐมภูมิของมัซฮับอัลชาฟีอีย์เป็นหลัก โต๊ะครูใช้ภาวะผู้นำแบบผสมผสานระหว่างแบบเสรีนิยม แบบประชาธิปไตย และแบบเผด็จการ มีโครงสร้างการบริหารแบบรวมศูนย์โดยมีโต๊ะครูผู้มีอำนาจสูงสุด ในส่วนระบบย่อยด้านการจัดการนั้น สถาบันศึกษาปอเนาะได้มีการกำหนดจุดมุ่งหมาย มีการวางแผนการดำเนินงาน และมีการประเมินผลการดำเนินงาน อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่ประสบส่วนใหญ่ คือ ความไม่ชัดเจนในกระบวนการทำงาน และการที่มีงบประมาณไม่พอเพียง

2. ผลผลิตทางการศึกษา พบว่า ผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากสถาบันศึกษา ปอเนาะส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเป็นครูสอนศาสนา โต๊ะครูและผู้ช่วยโต๊ะครูมีความพึงพอใจต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน สภาพทางสังคมของตนเอง และกระบวนการจัดการศึกษาของสถาบันศึกษา ปอเนาะอยู่ในระดับปานกลาง และมีความพึงพอใจต่ออัตราค่าตอบแทนและระบบสาธารณสุขปอเนาะที่มีอยู่ในระดับน้อย

นอกจากนี้ได้ให้ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถาบันศึกษา ปอเนาะดังนี้

1. กระบวนการจัดการศึกษา ควรกำหนดเป้าหมายให้มีความชัดเจน และง่ายต่อการปฏิบัติ ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาด้านการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีทางการศึกษาเพื่อการเรียนการสอน ควรจัดเผยแพร่ผลงานหรือกิจกรรมที่ดำเนินโดยสถาบันศึกษา ปอเนาะเพื่อให้สังคมได้เรียนรู้และเข้าใจ จัดอบรมเกี่ยวกับเทคนิคการเป็นผู้บังคับการคิดสร้างสรรค์ จัดทำกิจกรรมสัมพันธ์ชุมชน ควรจัดระบบโครงสร้างการบริหาร ขอบข่าย และภาระงานให้มีความชัดเจนและสามารถปฏิบัติได้จริง ในส่วนของอุดมมุ่งหมาย การวางแผน การจัดทรัพยากร การจัดองค์กร การดำเนินงาน และการประเมินผลนั้น ควรกำหนดให้มีแนวทางการดำเนินงานที่มีความชัดเจนง่ายต่อการปฏิบัติ โดยอาจกำหนดเป็นตัวชี้วัดเพื่อเป็นเครื่องมือในการประเมินความสำเร็จของการดำเนินงานในแต่ละด้าน

2. ผลผลิตทางการศึกษา ควรกำหนดมาตรฐานและตัวชี้วัดด้านความรู้ สำหรับผู้เรียนในแต่ละระดับ จัดให้มีการสอบเทียบระดับความรู้อิสลามศึกษา จัดอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับอาชีพแก่ผู้เรียนเพื่อให้สามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้”

บัณฑิตย สมะฮูน และคณะ (2549) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “โครงการพหุวัฒนธรรมกับการพัฒนาการศึกษาใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ กรณีศึกษาปอเนาะ จากการศึกษาพบว่าพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นถิ่นที่อยู่ของชาวมลายูมุสลิมซึ่งถือเป็นกลุ่มน้อยในประเทศไทยแต่เป็นคนกลุ่มใหญ่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เนื่องจากเป็นมุสลิมจึงมีความจำเป็นต้องมีความเข้าใจต่อหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม เพราะมุสลิมมีหลักคิดที่ว่า อิสลามคือธรรมนูญและรูปแบบการดำเนินชีวิตของมุสลิมทุกคน และไม่สามารถแยกเรื่องของอาณาจักรออกจากเรื่องของศาสนจักรได้ กล่าวคือมุสลิมต้องรับรู้และรับผิดชอบในเรื่องของศาสนา และเรื่องทางสังคมโดยแยกออกจากกันไม่ได้ และการอ้างอิงเหตุผลใดๆ จะใช้อัลกุรอ่าน และอัลหะดีษเป็นบทสรุปของปัญหาและเหตุผล และเป็นกรอบในการดำเนินชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย และอุปสรรคของการพัฒนาการศึกษาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มักจะติดขัดอยู่ตรงแนวคิดและทัศนคติที่ความแตกต่างกัน และความขัดแย้งในบางครั้งที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ระหว่างรัฐกับประชาชนในพื้นที่ที่มีมาช้านานเป็นสิ่งที่ต้องร่วมมือกันที่จะลดหรือยุติความรู้สึก ความหวาดระแวงและสร้างความมั่นใจทั้งในด้านสังคมและในด้านการศึกษา

ซึ่งต้องทำพร้อมกันไป ความสับสนต่างๆที่เกิดขึ้นกับสถาบันศึกษาปอเนาะและโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ซึ่งเกิดขึ้นจากความเข้าใจแต่ฝ่ายเดียวและการคิดแทนจากฝ่ายรัฐ และความสับสนจากกระแสข่าวที่มาจากสื่อที่ขาดจรรยาบรรณบางกลุ่ม ที่มักเสนอข่าวโดยขาดความรับและขาดความรอบคอบ โดยไม่เล็งเห็นผลที่จะเกิดขึ้นกับสังคมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้และสังคมโดยรวมทางออกและแนวทางที่จะพัฒนาการศึกษาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องเริ่มด้วยความร่วมมือจากหลายฝ่าย โดยเฉพาะส่วนสำคัญที่มีอำนาจและหน้าที่โดยตรงกับการศึกษา คือ ฝ่ายรัฐที่ต้องมีความเอาใจจริงเอาใจสั่งและมีความจริงจังในการสนับสนุนช่วยเหลือ ฝ่ายผู้บริหารโรงเรียนที่ต้องมีความเข้าใจการบริหารจัดการศึกษา และฝ่ายหน่วยงานที่ดูแลการศึกษาทั้งในระดับพื้นที่หรือระดับส่วนกลาง”

มารุต คำชะอม และคณะ (2548) “เรื่องการติดตามประเมินผลโครงการพัฒนาอาชีพในโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม/ปอเนาะ/ชุมชน ในพื้นที่จังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อติดตามความก้าวหน้า ปัญหาอุปสรรคการดำเนินงานในภาพรวมตามเกณฑ์และสร้างตัวชี้วัดความสำเร็จ และประเมินผลโครงการตามวัตถุประสงค์ของโครงการภาพรวมทั้งในมิติของกระบวนการ ผลลัพธ์ และผลกระทบต่อลดจนข้อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานต่อไป จากการศึกษาพบว่า กิจกรรมสัมมนาผู้บริหารโรงเรียนเพื่อสำรวจความต้องการและทิศทางการพัฒนาฝีมือแรงงาน ผู้บริหารโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม/ปอเนาะ/ชุมชนทั้ง 3 จังหวัดมีความพึงพอใจ มีความรู้ความเข้าใจในโครงการในการจัดสัมมนามากและพบว่า ความต้องการพัฒนาอาชีพในโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม พบว่า ผู้เข้าร่วมสัมมนาทั้ง 3 จังหวัดมีความต้องการการพัฒนาในโรงเรียนสูงมาก กิจกรรมการพัฒนาฝีมือแรงงานเพื่อเพิ่มศักยภาพเยาวชนในโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม/ปอเนาะ/ชุมชน พบว่า ผู้เข้าอบรมทั้ง 3 จังหวัดร้อยละ 60 มีความต้องการการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาอาชีพ ทั้งนี้ต้องการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และต้องการนำไปประกอบอาชีพหารายได้และผู้เข้าฝึกอบรมและผู้บริหารทั้งสามจังหวัด ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก และผู้เข้าฝึกอบรมทั้งสามจังหวัดเห็นว่าหลังจากการฝึกอบรมตนเองมีความรู้และทักษะสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันและประกอบอาชีพได้ในอนาคต

จากการศึกษางานวิจัยที่ผ่านมาซึ่งเป็นงานวิจัยทำให้ผู้วิจัยเห็นถึงความสำคัญของการศึกษาวิชาฟิสิกส์ในสถาบันปอเนาะ “เนื่องจากสถาบันปอเนาะมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาการศึกษาวิชาฟิสิกส์มาอย่างต่อเนื่องที่ยังคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของรูปแบบและวิธีการสอนเดิมอยู่ในขณะที่ความก้าวหน้าทางการศึกษาในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งความพยายามให้มีการจัดระบบสถาบันศึกษาในรูปแบบต่างๆ ให้อยู่ในรูปแบบเดียวกันเพื่ออำนวยความสะดวกบริหารจัดการของภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นเหตุผลทำให้สถาบันศึกษาอย่างปอเนาะที่มีเอกลักษณ์เฉพาะจำเป็นต้องมีการปรับตัวทั้งโครงสร้าง หลักสูตร ตลอดจนรูปแบบและวิธีการสอน

ขณะที่ ในขณะที่การปรับตัวของสถาบันปอเนาะต่อการเปลี่ยนแปลงยังไม่มีความพร้อมเท่าที่ควร” ซึ่ง จากที่ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับสถาบันปอเนาะ ของ อิบราฮีม ณรงค์รักษาเขต และ คณะ (2551) ได้ศึกษาเรื่อง “วิเคราะห์ความต้องการเพื่อพัฒนากรอบหลักสูตรตาดีกาและสถาบัน ศึกษาปอเนาะ” มะรอนิง สาแลมิง และคณะ (2551) ที่ได้ศึกษา “สภาพ ปัญหา และความต้องการใน การจัดการศึกษาของสถาบันศึกษาปอเนาะในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้” บันจิตย์ สมะฮุน และ คณะ (2549) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “โครงการพัฒนาบูรณาการกับการพัฒนาการศึกษาใน 3 จังหวัด ชายแดนภาคใต้ กรณีศึกษาปอเนาะ” และมารุต คำชะอม และคณะ (2548) “เรื่องการศึกษาตาม ประเมินผลโครงการพัฒนาอาชีพในโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม/ปอเนาะ/ชุมชน ในพื้นที่จังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส สามารถสรุปได้ว่า สถาบันปอเนาะส่วนใหญ่ต้องการให้ปอเนาะยังคงรักษาไว้ ซึ่งอัตลักษณ์เดิมของความเป็นปอเนาะ แม้จะมีบางส่วนที่เห็นว่าจำเป็นที่สถาบันปอเนาะต้องได้รับการ พัฒนาเพื่อให้เท่าทันรูปแบบการศึกษาในปัจจุบันแต่การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงควรเป็นใน ลักษณะค่อยเป็นค่อยไป” นอกจากนี้งานวิจัยดังกล่าวส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นเกี่ยวกับ สถาบันปอเนาะในภาพรวม โดยไม่ได้เจาะจงในเรื่องของสถาบันปอเนาะกับการศึกษาวิชาฟิสิกส์แต่ อย่างใด แม้จะมีงานวิจัยของ บุติมัน แยนนา (2549) “ได้ศึกษารูปแบบการศึกษากฎหมายอิสลามของ มุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้” ก่อนข้างจะละเอียดพอสมควรแต่การศึกษาดังกล่าวเป็นการศึกษา กฎหมายอิสลามของสถาบันศึกษาในระดับต่างๆ ที่ไม่ได้เจาะจงเฉพาะสถาบันปอเนาะที่ผู้วิจัยจะ ศึกษา รวมถึงการศึกษาดังกล่าวเป็นการศึกษาในพื้นที่ภาพรวมของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่ง ไม่ได้ลงรายละเอียดในพื้นที่อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานีแต่อย่างใด ดังนั้น การศึกษานี้จึงมีความ แตกต่างจากการศึกษาของ บุติมัน แยนนา เพราะเป้าหมายของการศึกษามุ่งในเรื่องของการศึกษา เกี่ยวกับพัฒนาการศึกษาวิชาฟิสิกส์ในสถาบันศึกษาปอเนาะในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และศึกษา สภาพการศึกษาวิชาฟิสิกส์ในสถาบันศึกษาปอเนาะในเขตอำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี รวมถึงศึกษา ทักษะของโต๊ะครูและผู้ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบและวิธีการเรียนการสอนวิชาฟิสิกส์ในสถาบันศึกษา ปอเนาะในเขตอำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี ซึ่งผลของการศึกษานี้คาดว่าจะสามารถทำให้ทราบถึงพัฒนา ของการศึกษาวิชาฟิสิกส์ในสถาบันศึกษาปอเนาะในอดีตถึงปัจจุบัน สภาพการศึกษาวิชาฟิสิกส์ในสถาบัน ศึกษาปอเนาะในเขตอำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานีและความคิดเห็นของโต๊ะครูและผู้ศึกษาเกี่ยวกับ รูปแบบและวิธีการเรียนการสอนวิชาฟิสิกส์ด้วย ซึ่งข้อมูลดังกล่าวถือเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการ พัฒนาการศึกษาของสถาบันปอเนาะในพื้นที่ต่อไป

1.3. วัตถุประสงค์

- 1.3.1 เพื่อศึกษาพัฒนาการศึกษาวិชาพิทยในสถาบันศึกษาปอเนาะในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
- 1.3.2 เพื่อศึกษาสภาพการศึกษาวิชาพิทยในสถาบันศึกษาปอเนาะในเขตอำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี
- 1.3.3 เพื่อศึกษาทัศนะของโต๊ะครูและผู้ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบและวิธีการเรียนการสอนวิชาพิทยในสถาบันศึกษาปอเนาะในเขตอำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี

1.4. ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย

1.4.1 ด้านความรู้ความเข้าใจ

- 1.4.1.1 เพื่อทราบถึงพัฒนาการศึกษาวิชาพิทยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
- 1.4.1.2 เพื่อทราบถึงสภาพการศึกษาวิชาพิทยในสถาบันศึกษาปอเนาะในเขตอำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี
- 1.4.1.3 เพื่อทราบถึงทัศนะของโต๊ะครูและผู้ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบและวิธีการเรียนการสอนในสถาบันศึกษาปอเนาะในเขตอำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี

1.4.2 ด้านการนำไปใช้

- 1.4.2.1 จะได้เป็นข้อเสนอแนะในการศึกษาวิชาพิทยแก่โต๊ะครูสถาบันศึกษาปอเนาะ
- 1.4.2.2 เพื่อเป็นข้อมูลปรับปรุงในการพัฒนาการเรียนการสอนวิชาพิทยในสถาบันศึกษาปอเนาะในอนาคตต่อไป
- 1.4.2.3 เพิ่มประสบการณ์ด้านการวิจัยแก่ผู้วิจัย

1.5. ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาเรื่องการศึกษาวิชาพิทยในสถาบันศึกษาปอเนาะในเขตอำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี เฉพาะสถาบันศึกษาปอเนาะที่จัดทะเบียนในปี พ.ศ.2547 ถึง พ.ศ.2561 ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยดังนี้

1.5.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการศึกษาวิชาพิทยในสถาบันศึกษาปอเนาะในเขตอำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี ดังนี้

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาวิชาฟิสิกส์

2.1.1 ความหมายของฟิสิกส์

2.1.2 เนื้อหาและประเภทการศึกษาวิชาฟิสิกส์

2.1.3 วิชาที่เกี่ยวข้องกับวิชาฟิสิกส์

2.1.4 ประเภทของฟิสิกส์

2.1.5 แหล่งที่มาและหลักฐานของฟิสิกส์

2.1.6 ฟิสิกส์ยุคปัจจุบัน: วิชาฟิสิกส์กับการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน

2.1.7 การสอนวิชาฟิสิกส์

2.1.8 การเรียนรู้วิชาฟิสิกส์

2.2 การจัดการเรียนการสอน

2.2.1 แนวคิดพื้นฐานในการจัดการเรียนการสอน

2.2.2 การจัดการเรียนการสอนที่เน้นเป็นสำคัญ

2.2.3 หลักการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.2.4 รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.2.5 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.3 การเรียนการสอนตามรูปแบบของท่านนบีมุฮัมมัด

2.4 สถาบันปอเนาะในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

2.4.1 ความหมายปอเนาะ

2.4.2 โครงสร้างของสถาบันศึกษาปอเนาะ

2.4.3 พัฒนาการของปอเนาะและสถาบันศึกษาปอเนาะ

2.4.4 การจัดการเรียนการสอนของปอเนาะ

1.5.2 ขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูลหลัก

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ โต๊ะครูสถาบันศึกษาปอเนาะในเขตอำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี จำนวน 54 คน ผู้ช่วยโต๊ะครูสถาบันศึกษาปอเนาะในเขตอำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี จำนวน 114 คน และผู้เรียนสถาบันศึกษาปอเนาะในเขตอำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี จำนวน 5,474 คน จากสถาบันศึกษาปอเนาะ 54 ปอเนาะ

สำหรับผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ โต๊ะครูสถาบันศึกษาปอเนาะ 7 คน ผู้ช่วยโต๊ะครูสถาบันศึกษาปอเนาะ 5 คน ผู้เรียนสถาบันศึกษาปอเนาะ 6 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 18 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

1.6 กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ออกแบบกรอบแนวคิดในการวิจัยเชิงกระบวนการของการศึกษา โดยได้แบ่งระยะของการศึกษาออกเป็น 2 ส่วนตามขั้นตอนของการวิจัย ดังนี้

1) ระยะของขั้นตอนการศึกษาข้อมูลจากเอกสารเกี่ยวกับพัฒนาการศึกษาวิชาพิภยในสถาบันศึกษาปอเนาะ

2) ระยะของขั้นตอนการศึกษาข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก ตั้งแต่ประเด็นพัฒนาการศึกษาวิชาพิภยในสถาบันศึกษาปอเนาะ สภาพการศึกษาวิชาพิภยในสถาบันศึกษาปอเนาะ และทัศนะของโต๊ะครูและผู้ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบและวิธีการเรียนการสอนวิชาพิภยในสถาบันศึกษาปอเนาะ

1.7 นิยามศัพท์เฉพาะ

โต๊ะครู หมายถึง ผู้รู้ทางวิชาการอิสลามที่จัดการเรียนการสอนในปอเนาะ
ผู้ช่วยโต๊ะครู หมายถึง ผู้ที่โต๊ะครูไว้วางใจ และสามารถสอนแทนโต๊ะครูได้
ผู้เรียน หมายถึง นักเรียน นักศึกษาในสถาบันศึกษาปอเนาะ
วิชาฟิกฮฺ หมายถึง วิชาที่ว่าด้วยข้อชี้ขาดทางศาสนาอันเกี่ยวกับการปฏิบัติของบ่าว ซึ่งได้มาจากหลักฐานที่ชัดเจน
อำเภอยะรัง หมายถึง เขตอำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี
สถาบันศึกษาปอเนาะ หมายถึง สำนักงานการศึกษาอิสลามที่มีโต๊ะครูเป็นครูใหญ่และเป็นผู้ดูแลปอเนาะ
ปอเนาะ หมายถึง สถาบันที่มีการเรียนการสอนเฉพาะวิชาศาสนาอิสลาม เมื่อ พ.ศ.2547 ถูกแปรสภาพเป็น สถาบันศึกษาปอเนาะ

1.8 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้สัญลักษณ์ ดังต่อไปนี้

1.7.1 สัญลักษณ์ ๕ เป็นภาษาอาหรับที่มาจากคำว่า “สุบฮานะฮฺ วะตะอาลา” หมายถึง “มหาบริสุทธิ์แด่พระองค์และทรงสูงส่ง” เป็นคำที่ใช้กล่าวสรรเสริญและยกย่องอัลลอฮฺ ๕ หลังจากที่ได้เอ่ยนามของพระองค์

1.7.2 สัญลักษณ์ ๕ เป็นภาษาอาหรับที่มาจากคำว่า “คือลัลลอฮฺ อะลัฮฺ วะสัลลัม” หมายถึง “ขออัลลอฮฺ ๕ ทรงประทานความโปรดปรานและความสันติแก่ท่าน” เป็นคำที่ใช้กล่าวยกย่อง ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ๕ หลังจากที่ได้เอ่ยนามของท่าน

1.7.3 สัญลักษณ์ ๕ เป็นภาษาอาหรับที่มาจากคำว่า “อะลัฮฺ สสะลาม” หมายถึง “ขออัลลอฮฺ ๕ ทรงประทานความความสันติแก่ท่าน” เป็นคำที่ใช้กล่าวยกย่องท่านนบีต่างๆ หลังจากที่ได้เอ่ยนามของท่าน

1.7.4 สัญลักษณ์ ๕ เป็นภาษาอาหรับที่มาจากคำว่า “เราะฎียัลลอฮฺ อันฮฺ” หมายถึง “ขออัลลอฮฺ ๕ ทรงโปรดปรานแก่เขา” เป็นคำที่ใช้กล่าวให้เกียรติแก่เศาะหาบะฮฺ หลังจากที่ได้เอ่ยนามของพวกเขา

1.7.5 สัญลักษณ์ ๕ เป็นภาษาอาหรับที่มาจากคำว่า “เราะฎียัลลอฮฺ อันฮุม” หมายถึง “ขออัลลอฮฺ ๕ ทรงโปรดปรานแก่พวกเขา” เป็นคำที่ใช้กล่าวให้เกียรติแก่บรรดาเศาะหาบะฮฺ หลังจากที่ได้เอ่ยนามของพวกเขา

0
1670
2562

- 1.7.6 (.....) วงเล็บปีกกาใช้สำหรับอายะฮ์อัลกุรอาน
- 1.7.7 ((.....)) วงเล็บคู่จะใช้สำหรับตัวบทหะดีษ
- 1.7.8 (.....) วงเล็บเดี่ยวจะใช้สำหรับการเขียนอ้างอิง และการอธิบายศัพท์ที่สำคัญ
- 1.7.9 “.....” อัญประกาศจะใช้สำหรับการแปลอัลกุรอาน อัลหะดีษ ชื่อหนังสือและคำพูดของอุละมาอ์

1.9 ข้อตกลงเบื้องต้น

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดข้อตกลงเบื้องต้นไว้ ดังนี้

- 1.8.1 การเปรียบเทียบตัวอักษรอาหรับ – ไทย ผู้วิจัยใช้ตามตารางการเปรียบเทียบของวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
- 1.8.2 การเปรียบเทียบตัวอักษรอาหรับ – อังกฤษ ผู้วิจัยใช้ตามตารางการเปรียบเทียบของ American Library Association – Library of Congress guidelines for Transliteration of Arabic
- 1.8.3 การอ้างอิงอัลกุรอานผู้วิจัยจะใช้มาตรฐานการอ้างอิงโดยระบุชื่อสูเราะฮ์และลำดับอายะฮ์ เช่น (อัลมาอิดะฮ์ : 22) หมายถึง สูเราะฮ์อัลมาอิดะฮ์ อายะฮ์ที่ 22
- 1.8.4 การอ้างอิงอัลหะดีษผู้วิจัยจะอ้างถึงผู้บันทึกหะดีษและหมายเลขหะดีษ เช่น (al-Tirmidhiy : 2516) โดยใช้ในการเขียนแบบเชิงอรรถ
- 1.8.5 การแปลและการอธิบายความหมายอายะฮ์อัลกุรอานเป็นภาษาไทย ผู้วิจัยจะยึดคำภีร์อัลกุรอานพร้อมความหมายของสมาคมนักเรียนเก่าอาหรับประเทศไทย ซึ่งจัดพิมพ์และเผยแพร่โดย ศูนย์กษัตริย์พะฮัด เพื่อการพิมพ์อัลกุรอานแห่งนครมะดีนะฮ์ มุเนาะวะเราะฮ์ ฮ.ศ.1419
- 1.8.6 การแปลตำราหนังสือและเอกสารต่างๆที่เป็นภาษาต่างประเทศมาเป็นภาษาไทย ผู้วิจัยจะแปลความหมายโดยภาพรวม และจะคงรักษาความหมายของข้อความเดิมอย่างสมบูรณ์ที่สุด
- 1.8.7 การอ้างอิงผู้วิจัยจะใช้การอ้างอิงแบบนาม – ปี (Author – Date) โดยระบุชื่อผู้แต่ง ปี ที่พิมพ์และเลขหน้าที่ใช้อ้างอิงในวงเล็บ (.....)
- 1.8.8 รูปแบบการพิมพ์งานวิจัย ผู้วิจัยใช้คู่มือการเขียนและการพิมพ์วิทยานิพนธ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ปี 2545 และคู่มือการวิจัยเพื่ออิสลามศึกษาของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ปี 2548